

Bestuurszaken

ARCHIEFEXEMPLAAR
cc.
BS/map raadsvragen
BS/tbv agendering raad
Bm Verbeek
C.H.M. van Groningen-Schuitemaker
M.A. Doesburg-Narold

De heer E. C. Ankersmit
Fractie Stadspartij Purmerend '93

<i>uw brief van</i>	<i>uw kenmerk</i>	<i>ons kenmerk</i>	<i>datum</i>
18 augustus 2006	414767	415542 + 416164	12 september 2006

Schriftelijke vragen ingevolge artikel 41 van het Reglement van orde voor de raad inzake stemcomputers

Geachte heer Ankersmit,

Naar aanleiding van de door u namens de fractie van Stadspartij Purmerend '93 gestelde vragen inzake stemcomputers, kunnen wij u het volgende antwoorden:

U begint met de volgende inleiding:

"Onlangs is het initiatief "Wij vertrouwen de stemcomputers niet" in de openbaarheid gekomen.

Een groep bezorgde burgers zet vraagtekens bij de noodzaak en het gebruik van stemcomputers en heeft –zoals de naam van het initiatief al zegt- grote twijfel bij de controleerbaarheid.

Critici van elektronisch stemmen, zowel in Nederland als daarbuiten, hebben er bij herhaling op gewezen dat fraude met stemcomputers moeilijk aan te tonen is. Dat maakt het gebruik van stemcomputers voor verkiezingen omstreden. De software van de stemcomputers is in de regel geheim en eigendom van de fabrikant. Bovendien is een betrouwbare hertelling vaak niet mogelijk omdat stemcomputers geen bewijs van de uitgebrachte stem printen. Dit wordt aangeduid als de afwezigheid van een "paper trail".

Ter voorkoming van eventuele onvolkomenheden en ter garantie van het achteraf kunnen controleren van de uitslag van de komende Tweede Kamerverkiezingen, vindt de Stadspartij P93 dat er over de betrouwbaarheid van de stemcomputers geen onduidelijkheid mag blijven voortbestaan.

Stadspartij P93 heeft daarom de volgende vragen".

Vraag 1:

Kunt u ons informeren of er bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen zich storingen hebben voorgedaan met de stemcomputers?

Antwoord:

bijlage(n): geen

behandeld door:
M.A. Doesburg-Narold

telefoonnummer:
0299 452557

coll./typ.

Er hebben zich bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen geen storingen voorgedaan met de stembureaus. Overigens maakt Purmerend geen gebruik van stemcomputers maar van stembureaus.

Vraag 2:

Indien dit het geval was, hoe zijn deze storingen opgelost?

Antwoord:

Niet van toepassing, zie antwoord op vraag 1.

Vraag 3:

Op welke wijze kan een verkiezingsuitslag verkregen met een stemcomputer worden gecontroleerd?

Antwoord:

Een verkiezingsuitslag kan op diverse wijzen worden gecontroleerd.

Na sluiting maakt een stembureau het proces-verbaal N10-3 op ter vaststelling van de uitslag. In dit proces-verbaal dienen de leden van het stembureau o.a. het aantal uitgebrachte stemmen per lijst te vermelden (deze gegevens worden overgenomen van de door de leden van het stembureau geprinte telstrook waarop tevens het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen opgenomen is). Het aantal ingeleverde oproepingskaarten c.q. stempassen dient in overeenstemming te zijn met het aantal uitgebrachte stemmen. Deze activiteiten vinden in het openbaar plaats en kiezers kunnen daarbij bezwaren inbrengen. Bovendien dient het verstrekte volgnummer gedurende de gehele verkiezingsdag telkens in overeenstemming te zijn met het aantal uitgebrachte stemmen. De uitslagen worden direct door het stembureau telefonisch doorgegeven aan bureau verkiezingen. Aan de hand hiervan wordt de voorlopige uitslag bekend gemaakt. Het stemgeheugen en het proces verbaal worden zo spoedig mogelijk door afzonderlijke stembureauleden naar bureau Verkiezingen gebracht. De stemgeheugens worden ingelezen op het gemeentehuis door middel van PC, software en een inleesstation. Na het inlezen worden de ingelezen stemmenaantallen gecontroleerd aan de hand van de telstrook en het proces verbaal. Nadat alle stemgeheugens verwerkt zijn wordt het proces-verbaal van de uitslag afgedrukt, waarin o.a. is opgenomen de berekening van de kiesdeler, de zetelverdeling, (eventueel) restzetelverdeling en de gekozen kandidaten. Ook de zitting van het hoofdstembureau ter vaststelling van de totale gemeentelijke uitslag is openbaar. Het proces-verbaal van de uitslag, de berekening van de kiesdeler, de zetelverdeling etc. worden daarin exact aangegeven. De officiële uitslag wordt ter inzage gelegd, waaraan een openbare kennisgeving is voorafgegaan. Daarnaast worden de uitslagen van alle stembureaus op internet, in het uitslagenboekje (tot op het niveau van de per kandidaat per stembureau uitgebrachte stemmen) en in de media gepubliceerd.

Vraag 4:

Kan met de huidige stemcomputers hertelling plaatsvinden?

Antwoord:

Hertelling is niet mogelijk omdat stembureaus geen bewijs van de uitgebrachte stem printen. Door u reeds aangeduid als afwezigheid van een "paper trail". Ons college acht controleerbaarheid door middel van een "paper trail" om de volgende redenen niet noodzakelijk en gewenst:

- Op de display van de stembureau wordt voor de kiezer aangegeven welke keuze hij heeft gemaakt. Vervolgens bevestigt de kiezer de gekozen kandidaat. De kiezer controleert hiermee zelf zijn keuze.
- Bij gebruik van "paper trail" zijn twee methoden denkbaar.

1. In het ene geval drukt de stemmachine de stem af, de kiezer neemt deze in handen, controleert deze en stopt de 'papieren stem' in een stembus. Aan deze methode zijn veel risico's verbonden. Kiezers kunnen vergeten om het strookje in de bus te gooien. Dit was het geval bij een test die men in Frankrijk heeft gehouden. Ook kan het strookje door de kiezer gebruikt worden om aan een derde te bewijzen wat hij gestemd heeft. In verband met het verplichte stemgeheim en het voorkomen van de mogelijkheid van het kopen van stemmen is dit niet wenselijk.
2. In het andere geval verschijnt het strookje achter glas en valt in een afgesloten bus nadat de kiezer de stem bevestigd heeft. Hoewel deze methode veiliger is dan de eerste, zijn ook hiermee in het buitenland grote problemen ontstaan. Daarnaast bleken de verschillen tussen de uitslag van de 'papieren' stemmen en die van de stemmachine in alle gevallen te zijn ontstaan door telfouten bij het tellen van de 'papieren' stemmen. Overigens wordt de mogelijkheid tot hertelling niet door het Ministerie voorgeschreven. Zie hiervoor ook antwoord op vraag 10a.

Vraag 5:

Zo ja, hoe gaat dit en hoe is dan de procedure?

Antwoord:

Zie antwoord op vraag 4.

Vraag 6:

Bent u bereid te onderzoeken of er per uitgebrachte stem een papieren uitdraai kan worden geproduceerd en kan worden bewaard voor eventuele hertelling?

Antwoord:

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft specificaties en richtlijnen opgesteld waaraan elektronische apparatuur moet voldoen. Deze apparatuur wordt gekeurd door een geaccrediteerde keuringsinstelling, namelijk TNO. Derhalve heeft het college hier geen zeggenschap over. Bovendien acht het college het niet noodzakelijk dit te onderzoeken, aangezien op de display van de stemmachine (uitsluitend zichtbaar voor de kiezer) is aangegeven welke keuze de kiezer heeft gemaakt, en de kiezer vervolgens de gekozen kandidaat bevestigt en daarmee dus zijn/haar eigen keuze kan controleren.

Vraag 7:

Zijn de leden van het stembureau in staat om stemcomputers en de daarop geïnstalleerde software te controleren? Zo ja, op welke wijze?

Antwoord:

In de voorbereiding van een verkiezing worden de stemgeheugen geconfigureerd. Dit wordt door drie medewerkers van bureau Verkiezingen uitgevoerd. De inhoud van een stemgeheugen wordt vergeleken met het stemvel dat op de stemmachines wordt geplaatst. De stemgeheugen en de sleutels worden op de ochtend van de verkiezingen aan de voorzitter van het stembureau overhandigd.

Na het opstarten van de stemmachine zien (controleren) de stembureauleden dat het aantal uitgebrachte stemmen op nul staat en dat de verkiezingsdatum juist is. De stembureauleden moeten in het procesverbaal verklaren dat er voor de aanvang van de stemming geen stemmen in het geheugen van de stemmachine waren opgeslagen.

Vraag 8:

Het aanleveren van de kandidatenlijst geschiedt door de politieke partijen zelf. Voorheen door een diskette, de laatste keer online. Het is zeer wel denkbaar om een virus/worm te maken deze gelijk met de kandidatenlijst aan te leveren, welke de Nedap software subtiel

aanpast en daarmee de verkiezingsuitslag beïnvloedt. (Hiervoor hoeft niet eens de ISS software aangepast te worden, zolang het virus het lezen/schrijven van de stemgeheugens maar kan beïnvloeden is dit voldoende, wordt gesteld op www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl)

a. Welke zekerheden waren er ingebouwd om een dergelijke beïnvloeding van de laatst gehouden gemeenteraadsverkiezingen te voorkomen?

b. Is daar bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in Purmerend ook controle op geweest, zo ja hoe en door wie?

c. Heeft de gemeente Purmerend eigen expertise in huis om e.e.a. te kunnen beoordelen?

Antwoord:

De kandidatenlijsten zijn door de partijen aangeleverd via diskettes. Wanneer de diskette in het diskettestation gestopt wordt en wordt geopend gaat de virusscanner - die op elke pc draait - de gegevens scannen. Overal draait de virusscanner met de laatste viruspatronen. Daarna worden de gegevens ingelezen in ISS. Dit programma draait op een server waarop ook weer de laatste versie virusscanner draait. Tevens is in de verkiezingsprogrammatuur de mogelijkheid opgenomen om externe bestanden te scannen op virussen etc. Daartoe is in de programmatuur een link opgenomen naar het virus programma dat door de gemeente wordt gebruikt. Dit betekent dat alle *bekende* virussen en/of worms herkend en geïsoleerd worden. Er zijn geen virussen en/of worms herkend, want dan waren daarvan meldingen gekomen. In dit stadium is er nog geen 100% garantie omdat er een nieuw virus gemaakt kan zijn dat nog niet bekend is bij de laatste versie van de virusscanner. Als echter later een nieuw virus bekend wordt dan volgt hierover alsnog bericht. Ook dit is niet gebeurd. De stemmachines zelf hebben geen interne klok, operating system en/of Bios. Virussen, trojans, time bombs en/of worms kunnen in de stemmachine daarom niet geaccepteerd worden, waardoor het uitgesloten is dat de werking, de stemopslag en de resultaatbepaling door de stemmachine wordt beïnvloed.

Vraag 9:

Zijn er in Purmerend op schrift gestelde procedures voor het in gebruik nemen, gebruiken en het uit gebruik nemen van de stemcomputers? Zo ja, hoe luiden die?

Antwoord:

Er is een zeer uitgebreide instructie voor de stembureauleden waarin deze punten worden beschreven. Deze instructie krijgen de stembureauleden ter bestudering vooraf thuisgestuurd. Bovendien zijn deze punten beschreven in de met foto's geïllustreerde "Leidraad voor de leden van het stembureau" welke zich in de koffer met stembenodigdheden op ieder stembureau bevindt.

De stemmachines (zonder geheugen) worden voor en na de verkiezingen in een afgesloten ruimte bewaard. De stemgeheugens en het inleesstation worden apart in een beveiligde ruimte bewaard.

Vraag 10:

De stemcomputer leidt onbetwist tot een snellere verkiezingsuitslag maar:

a. Werd en wordt dat als een op te lossen probleem ervaren?

b. Kost het gebruik van de stemcomputer meer of minder (in geld uitgedrukt) dan het uitbrengen van een stem per biljet?

Antwoord:

a. Zowel in de Kieswet, het Kiesbesluit en de door het Rijk vastgestelde Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997 zijn uitgebreide eisen opgenomen die de betrouwbaarheid van stemmachines garanderen. Elk prototype stemmachines is door TNO grondig gekeurd. De (uitgebreide) keuringscriteria hebben met name betrekking op de betrouwbaarheid en beveiliging van de stemmachine.

De keuze voor stemmachines is onder meer gedaan omdat het de menselijke fouten die gemaakt worden bij het uitbrengen van de stemmen minimaliseert en fouten bij het tellen van stembiljetten voorkomt. Daarnaast worden door kiezers bij het stemmen met stemmachines veel minder ongeldige stemmen uitgebracht en is er geen discussie over het al of niet meetellen van stembiljetten. Men kan alleen nog blanco stemmen. Ons college ziet dan ook geen problemen in het gebruik van stemmachines.

b. Naast de kwaliteitsverbetering (zie onder a) is het gebruik van de stemmachine aanmerkelijk goedkoper dan het stemmen met een stembiljet. Hierbij spelen zaken als: vervoer, de opbouw, het afbreken en het opslaan van stemhokjes, drukwerkkosten van stembiljetten, meer stembureauleden per stembureau noodzakelijk, meer stembureaus omdat per stembureau minder kiezers opgeroepen kunnen worden, arbeidsintensieve tellingen, etc.

Wij gaan er van uit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Purmerend,
de secretaris, de burgemeester,